

Valikaine „Ettevõtlusõpetus“

1. Üldalused

1.1. Ettevõtlusõpetuse õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ettevõtlusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab püstitada eesmärged, võtta vastutust ideede elluviimisel ning rakendab meeskonnatöö võtteid;
- 2) arendab enda loovust;
- 3) kasutab erinevaid teabeallikaid ja hindab kriitiliselt neis sisalduvat infot, tõlgendab ja esitab neis allikates sisalduvat infot;
- 4) suhtub vastutustundlikult elukeskkonda;
- 5) saab aru ettevõtluse tähtsusest igapäevaelus ja ühiskonnas;
- 6) mõistab ettevõtja, juhi ja töötaja rolle ning vastutust;
- 7) oskab näha ettevõtlust isikliku karjäärivõimalusena, on positiivse hoiakuga ettevõtluse ja ettevõtja suhtes.

1.2. Õppeaine kirjeldus

Ettevõtlusõpetuse teemasid käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Aine õppimine toimub läbi praktiliste tegevuste ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskust arendavate ülesannete lahendamise. Praktilised tööd on konkreetse üksikteema või materjali kohta. Iseseisvateks tegevusteks on projektid, kodused ülesanded, klassi- ja arvutitööd.

Õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike lapsevanematega ja vabatahtlik tegevus kodukohas.

Ettevõtlusõpetus annab ülevaate ettevõtte toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas. Ettevõtlusõpetus aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid, ressursside nappust. Ettevõtlusõpetus kujundab õpilastes arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtte tasandil. Ettevõtlusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma, et nii isikliku ettevõtlikkuse kujundamiseks kui ettevõtluse edendamiseks tehtavad otsused peavad lähtuma loodus- ja elukeskkonna säästmise vajadusest.

Õpilased saavad teavet erinevatele elukutsetele esitatavate nõuete kohta, tutvuvad töötaja ja ettevõtja (tööandja) rollidega, õpivad hindama oma oskusi, soove, arenguvajadusi ning -võimalusi.

Õpilastes arendatakse ettevõtlikku ja keskkonda väärtustavat eluhoiakut, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi ning juhtimise ja meeskonnatöö oskusi, algelisi finantsoskusi, digipädevusi. Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpimotivatsiooni arendamisele, seostades õpet igapäevaelu ja kohaliku ettevõtlusega.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse üldpädevustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) toetatakse õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 3) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 4) laiendatakse õpikeskkonda: vanematega seotud ja kaugemad ettevõtted, arvutiklass, aula jne;
- 5) võimaldatakse saada ülevaade erinevatest ettevõtetest;
- 6) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid: projektid, teemapäevade ja –nädalate korraldamine, rollimängud, arutelud, väitlused, probleemülesannete lahendamine jms;
- 7) luuakse tingimused ettevõtliku ja algatusvõimet omava noore kujunemiseks.

Ettevõtlusõpetus koosneb 35 tunnisest kursusest.

1.3. Üldpädevuste kujundamine

Ettevõtlusõpetuses õpitakse tundma ettevõtete toimist ja ettevõtluse tähtsust ühiskonnas. Ettevõtlusõpetus aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid, ressursside nappust. Ettevõtlusõpetus kujundab õpilastes arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtte tasandil.

Kultuuri- ja väärtuspädevus	
Suutlikkus ➤ hinnata inimsuhteid ja tegevusi; ➤ tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga; ➤ hinnata ühiskondlikke väärtusi ja selle mitmekesisust; ➤ teadvustada oma väärtushinnanguid	<ul style="list-style-type: none"> ○ külalisesinejad ○ asutuste külastamine, õppekäigud ○ ettevõtetega tutvumine ○ projektipäevad ○ töötoad
Sotsiaalne ja kodanikupädevus	
Suutlikkus ➤ ennast teostada; ➤ austada erinevate töökeskkondade reegleid; ➤ teha koostööd erinevates situatsioonides; ➤ arvestada suhtlemisel teiste inimeste väärtushinnangute erinevusi	<ul style="list-style-type: none"> ○ rollimängud ○ õppekäigud ○ töötoad ○ rühmatöö
Enesemääratluspädevus	
Suutlikkus ➤ mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; ➤ käituda ohutult ja analüüsida käitumist; ➤ lahendada suhtlemisprobleeme	<ul style="list-style-type: none"> ○ rollimängud ○ situatsioonide läbimängimine ○ testimine
Õpipädevus	
Suutlikkus ➤ hankida ettevõtlusega seotud teavet; ➤ analüüsida oma eeldusi, oskusi ja soove olla ettevõtlik ja algatusvõimeline;	<ul style="list-style-type: none"> ○ info otsimine internetist ○ testide täitmine, analüüsimine
Suhtluspädevus	
Suutlikkus ➤ ennast selgelt ja viisakalt väljendada, arvestades ja mõistes suhtluspartnereid; ➤ ennast esitleda, oma seisukohti esitada ja põhjendada; ➤ väärtustada kokkuleppelist suhtlemisviisi	<ul style="list-style-type: none"> ○ rühmatöö ○ rollimängud ○ asutuste külastamine ○ esitlused
Matemaatika-, loodusteaduste, tehnoloogiaalane ja digipädevus	
Suutlikkus ➤ kasutada matemaatilisi arvutusoskusi; ➤ mõista loodusteaduste ja tehnoloogia olulisust ja piiranguid	<ul style="list-style-type: none"> ○ eelarve ja muud tabelarvutused ja nende koostamine ○ teadmised ettevõtlusega seonduvatest ohtudest ○ kursisolek tehnoloogia arenguga
Karjäärpädevus	
Suutlikkus ➤ arendada iseseisvat otsustamisvõimet; ➤ täita erinevaid elurolle ja olla valmis elukestvaks õppeks;	<ul style="list-style-type: none"> ○ karjäärispetsialisti kaasamine õppetöösse ○ erinevate ametitega tutvumine

➤ oskuse viia kokku huvid töö- ja õppimisvõimalustega;	○ erinevate õppeasutustega tutvustamine /esitlus/
Digipädevus	
Suutlikkus ➤ leida ja säilitada digivahendite abil infot ning hinnata selle asjakohasust ja usaldusväärsust; ➤ kasutada probleemilahenduseks sobivaid digivahendeid ja võtteid; ➤ suhelda ja teha koostööd erinevates digikeskkondades; ➤ osata kaitsta digikeskkonnas oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti; ➤ järgida digikeskkonnas moraali- ja väärtuspõhimõtteid	○ info otsimine internetist ○ digitaalsete suhtluskeskkondade kasutamine ○ tehnoloogiliste abivahendite kasutamine, tekstitöötlus, esitluse koostamine, digitaalne sisuloome ○ kirjalik suhtlemine, veebitahvli kasutamine rühmatööks ○ privaatsusnõuded, internetiohtude tundmine ○ väärtused, isikuandmete kaitsmine ○ õpitu säilitamine digitaalsel kujul

1.4. Õppeaine lõiming teiste ainevaldkondadega

Aine	Ettevõtlusõpetus
Ainevaldkond	
Eesti keel	Tekstid, kus on käsitletud ettevõtlust, koostööd, ameteid, tööd, ärietikat, säästvus jms. Lauseehitus Kirjaliku avalduse ja CV vormistamine
Võõrkeeled	Laensõnad, mõisted Töötamisvõimalused välisriikides
Matemaatika	Tootmis-, turustamis- ja muud kulud, töötasu Palk, perekonna ja ettevõtte finantsid, eelarvekulud, tulud Kasum, raha, säästus, investeringud, maksud
Loodusained: • Loodusõpetus	Töövõimalused välisriikides Erinevad ametid, tökohad, asutused
Sotsiaalsained: • Inimeseõpetus • Ühiskonnaõpetus • Ajalugu	Intellektuaalomandi mõiste, autoriõigused Tööstusomand Maailmapildi kujundamine Kuulumine kollektiivi, vabatahtlike hulka Inimestevahelised suhted Meediatekstit, kuulutused, reklaam mõjutusvahendina Erinevad ametid
Kunstiained: • Kunst • Muusika	Ettevõttele või tootele reklaami koostamine Erinevad ametid
Tehnoloogia: • Tööõpetus • Käsitöö- ja kodundus • Tehnoloogiaõpetus	Toote kasutusjuhend Erinevad ametid Ohutustehnika
Kehaline kasvatus	Sportlase töö ja tasud Erinevad ametid
Informaatika	Interneti kui infoallika olulisus, teabe kriitiline hindamine Korrekse kirjakeel e-posti saatmisel ja suhtlusvõrgustikes Erinevad ametid

1.5. Hindamine

Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, kui ka loovust ülesannete lahendamisel, üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi. Olulisel kohal on kujundav hindamine, mille kaudu arendatakse arutluse, põhjendamise ja seoste loomise oskust, õpilase iseseisvat tööd, osalemist rühmatöodes ja aruteludes. Kirjalike tööde /õpimapp/ vormistamise nõuetega arvestamist ja üldist korrektsust. Vajaduse ja võimaluse korral antakse õpilasele tema hoiakute ja väärtuste kohta tagasisidet. Eneseanalüüsi oskuste kujundamiseks on õpilane hindamises aktiivne partner. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangutega arvestatud või mitteamestatud.

2. Ettevõtlusõpetuse ainekava

2.1. Õpitulemused ja õppesisu II kooliastmes

Ettevõtlus ja tarbimine

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) mõistab, et ettevõtlikkus ja kasumisoov innustavad tegelema ettevõtlusega ja võtma ärriske;
- 2) teab ressursside, tööjõu, kapitali ja loodusvarade vajalikkust ettevõtte tegutsemisel;
- 3) mõistab, et ressursside nappuse tõttu pole võimalik saada kõiki kaupu ja teenuseid, mistõttu tuleb teha valikuid;
- 4) selgitab, mis vahe on tootel ja teenusel;
teab tulemusliku meeskonnatöö kavandamise põhimõtteid.
- 5) analüüsib enda isiksust;

Õppesisu

Turumajandus ehk vaba ettevõtluse süsteem. Ressursside nappus, eraomand, konkurents, ettevõtlikkus, kasumi motiveeriv roll ettevõtluses. Eesmärkide püstitamine, planeerimine.

Ettevõtlikkus, ettevõtjate roll majanduses. Ettevõtja, ettevõtte. Ettevõtja kohustused, riskid, vastutus, kasum. Kohalik ettevõtlus.

Tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid: Mida? Kuidas? Kellele? Toode ja teenus. Ettevõtte ressursid. Algkapital, investeerimine. Konkurendid ja partnerid.

Praktilised tööd ja iseseisvad tegevused: erinevatel projektidel osalemine, teemapäevade ettevalmistamine ja läbiviimine. Tutvumine kohalike ettevõtjate pakutavate toodete ja teenustega.

Arutlusteemad: Ettevõtjale vajalikud isikuomadused ja oskused. Enda ja kaaslaste ettevõtlikkuse hindamise võimalused. Meeskonnatöö väärtustamine.

Tootmine, turundus, tööjõud

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) selgitab nõudluse ja pakkumise mõju hinna kujunemisele turul;
- 2) teab tarbija õigusi ja kohustusi;
- 3) rakendab lihtsamaid müügiõtteid ja reklaamib oma tooteid või teenuseid koolipuhvetis;
- 4) arvutab toote tootmise kulud ja tulud;

Õppesisu

Tarbija vajadused, nõudlus, pakkumine. Tarbija õigused ja kohustused. Tootmine, kvaliteet ja omahind. Innovatsioon ja keskkonnasäästlikkus ettevõtluse arengu toetajana. Turundus. Toote omadused ja tootearendus vastavalt kliendi vajadustele ja ettevõtte võimalustele. Reklaam, selle levitamine ja mõju. Reklaamile esitatavad nõuded. Müügikoha valik ja kujundus. Tulud, kulud, maksud, kasum, kahjum, eelarve, tootmiskulud, müügitulu. Palk.

Praktilised tööd ja iseseisvad tegevused: Oma toote tutvustus ja müümine. Müügiõtteid

koostamine. Reklaamide koostamine. Toote või teenuse omahinna ja müügihinna ja kasumi arvutamine.

Juhtimine, meeskonnatöö ja ärieetika

Õpitulemused

Õpilane:

- 1) teab, mida tähendab vastutustundlik ettevõtlus;
- 2) hindab äriotsuste eetilistust ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale ja looduskeskkonnale.

Õppesisu

Juhtimine ja tööjaotus, Meeskonna motiveerimine, kontrollimine, vastutamine. Projektitöö. Ajakasutus.

Praktilised tööd ja iseseisvad tegevused: Enda ajaplaani koostamine nädalaks, ülekooliliste ürituste korraldamine. Meeskonnatöö projektis osalemisel.

Arutlusteemad: Meeskonnatöö väärtustamine. Töötaja kui tööandja üks põhilisi ressursse. Erinevad juhtumid edu saavutamisel ja ebaõnnestumistega toimetulek, nende analüüs ja neist õppimine. Vastutus looduskeskkonna, tarbija, ühiskonna ja ettevõtte omanike ees.